

KRITISKE ANALYSER

Af Henrik Herløv Lund, uafhængig økonom – cand. scient. adm.

Ikke partitilknyttet

www.henrikherloevlund.dk

herloevlund@mail.dk

Notat:

Euroen er en fejlkonstruktion.

Videreførelse af euroen i dens nuværende udformning betyder fortsat gældskrise og mindre velstand og demokrati.

Intro: Den nye Eurotraktats finanspolitiske union i eurozonen vil ikke løse gældskrisen.

Den løser ikke de grundlæggende problemer med store forskelle i konkurrenceevne imellem Syd- og Nordeuropa,

tværtimod forstærkes ulighedene af euroen i den nuværende udformning.

Den nye pagt tager heller ikke det nødvendige opgør med finanskapitalens spekulation og afpresningspolitik mod staterne.

Gældskrisen og det økonomiske nedsving vil fortsætte og skabe stigende social krise.

Og dette og den stigende politiske centralisering henover hovedet på nationale demokratier vil ledsage den økonomiske krise med en tiltagende politisk krise.

Den nye pagt institutionaliserer blot en neoliberalistisk besparelspolitik, som gør ondt værre og indskrænker nationalstaternes mulighed for at føre en vækstpolitik.

Hvis Eurozonen og EU ikke i stedet gennemfører en omfordeling fra de stærkere til de svagere økonomier og sættere gang i vækst- og jobskabelse,

er ikke blot euroen, men hele EU projektet i fare.

Der er derfor ingen grund til at Danmark lader sig involvere i fejlkonstruktionen eller i den nye Europagt, som ikke vil kunne redde euroen

Tegning: Beslutningerne centraliseres i EU.¹

¹) Kilde: Jens Hage i Berlingske 8/12-11.

Indledning.

Eurozonen vil nu gennemføre en ny særlig eurotraktat. Traktaten vil betyde snævre grænser for tilsluttede landes budgetunderskud og automatiske sanktioner, hvis de overtrædes, bl.a. via EU – domstolen og der skal etableres overnational kontrol med de nationale finanslove.² Hermed har eurozonen for at redde euroen taget skridt mod en finansunion og en EU – stat.

Finansunionen angives som nødvendigt modtræk mod gældskrisen. Den skal for det første inddæmme gældskrisen, for det andet reetablere tilliden fra ”finansmarkederne” og endelig for det tredje stabilisere økonomi og samfund i Sydeuropa fremover. Tiltagene ses som uomgængeligt nødvendige for at forhindre fortsat og yderligere økonomisk krise, arbejdsløshedsstigning og velstandstab.

Men realiteterne vil ende meget langt fra disse mål, fordi euroen i den nuværende udformning er en fejlkonstruktion og den finansielle union ikke løser de grundlæggende problemer heri.

Euro og gældskrise hænger sammen.

For det første løser den nye traktat i eurozonen ikke gældskrisen, tværtimod.

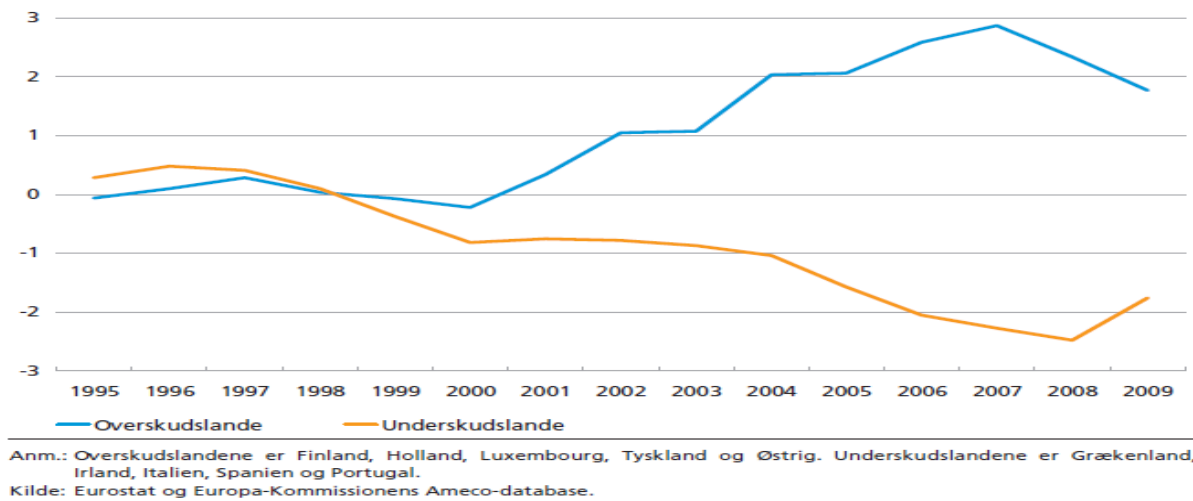
Debatten om gældskrisen har været meget præget af et billede af økonomisk uansvarlige sydeuropæere overfor navnlig et ansvarligt Tyskland, der kræver tæring sat efter næring. Det må også anerkendes, at der ER truffet ukloge økonomiske beslutninger og i Sydeuropa ført fejlagtig økonomisk politik, ikke mindst i Grækenland. Men det oven anførte billede er alligevel stærkt forenklet og kan ikke danne grundlag for en løsning af gældskrisen. For Tysklands egoisme og ansvar i forbindelse med gældskrisen har været mindst lige så stort som Sydeuropæernes.³

Det har hele tiden været et afgørende og grundlæggende problem i ØMU'en, at der er stor forskel i konkurrencekraft i de omfattede økonomier. Eurozonen er økonomisk meget inhomogent med på den ene side et Syd – og UdkantsEuropa med gennemgående lav konkurrenceevne og dermed følgende svag eksport og betalingsbalance og på den på den anden side et Nord – og Centraleuropa, navnlig Tyskland, med højere konkurrenceevne og eksport – og betalingsbalanceoverskud.

²) Jf. Svansø, Vibeke: EU s bøderegler for underskud strammes op. Berlingske 10,12,01

³ Jf. Beach, Derek: Tyskland skyld i eurokrisen. Politiken 24711-11.

Figur: Ubalancer indenfor euroområdet (Betalingsbalancens løbende poster i pct. af EU 12's BNP).⁴

Disse forskelle er IKKE skabt af euroen, de eksisterede forud, men de blevet forstærket af euroen, fordi den væsentlige /udligningsmekanisme nu er sat i stå.

Før euroen afspejledes Sydeuropas svagere økonomier via valutamarkederne automatisk i svagere nationale valutakurser i forhold til de stærkere landes valutaer, hvilket til gengæld fremmede eksport, valutaindtjening og beskæftigelse fra de svagere lande.

De stærkere økonomier, herunder ikke mindst Tyskland, oplevede modsat en kapitaltilstrømning og dermed stigende valutakurser, der bremsede eksport og betalingsbalanceoverskud. Hermed udlignedes forskellene i konkurrenceevne mellem svagere og stærkere økonomier i betydelig udstrækning.⁵

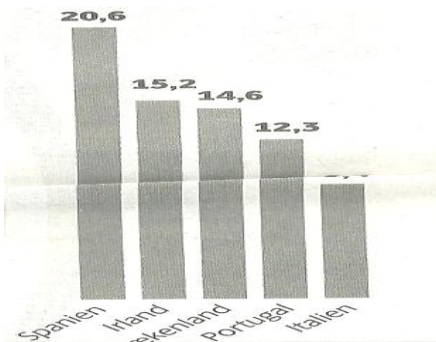
Men med euroen forsvandt denne udligningsmekanisme og er tværtimod blevet forstærket af. For de svagere økonomier i Syd og UdkantsEuropa kan i kraft af den fælles valuta ikke føre deres egen rente - og valutapolitik og tværtimod deres behov oplevet at euroen er blevet trukket op i værdi i kraft af ikke mindst Tysklands styrke og den generelle revaluering af euroen i konkurrence med dollaren.

Euroen har altså yderligere forringet disse landes konkurrenceevne, eksport og underskud og bidraget til at forstærke den som følge af finanskrisen stigende arbejdsløshed.

4) Kilde: Blomquist, Niels og Jakob Ekholdt Christensen: Økonomiske ubalancer i euroområdet. Nationalbanken, kvartalsoversigt. 4. kv. 2010, s. 49.

⁵) Jf. Lund, Henrik Herløv: EU - gældskrise, euro og europagt. Rapport. www.henrikherloevlund.dk

Figur: Arbejdsløshed 2011 i % i PIIGS – lande.⁶

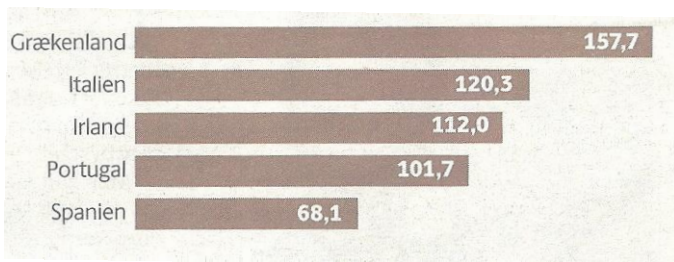
Hvilket igen har øget statsunderskuddet.

Figur: Statsunderskud i PIIGS – lande i % af BNP.⁷

Og medført en massive gældsopbygning.

Figur: Offentlig gæld i EU lande 2011.⁸

Euroen har altså kostet Sydeuropa dyrt

Modsat har "overskudslandene" og navnlig Tyskland i kraft af fastsættelsen af kursen for euroen som gennemsnit for eurozonen undgået den kraftige valutakursstigning, som ellers ville være tilfældet.⁹ Hvis

⁶) Kilde: Berlingske Tidende, 28/10-11

⁷) Ibid.

⁸) Kilde: Berlingske 28/10-11

⁹) Jf. Hoffmeyer, Erik (tidl. Nationalbankdirektør): Den tyske glorie er falmet. Poliken 17/11-11

der ikke var en euro, ville D-marken formentlig været steget mellem 20 og 30 % i forhold til de sydeuropæiske valutaer og have en kurs på linje med Schweizerfranc, hvilket naturligvis ville have bremset tysk eksport og overskud. Tyskland har med andre ord tjent styrtende på euroen og langt mere end de midler, som landet siden har investeret i EU's hjælpefond.¹⁰

Ny traktat retter ikke op skævdeling af fordele og ulemper.

Fordele og ulemper ved euroen er altså grundlæggende helt skævt fordelt og de/n afgørende fejl er, at den tidligere udligningsmekanisme mellem underskuds – og overskudslande ikke blev erstattet af noget andet efter indførelsen af euroen. Også i USA har man et sådant indre marked og en valutarisk union med forskelle i udvikling og konkurrencekraft mellem de forskellige stater. Men her udlignes dette mellem staterne over det føderale budget. Dette sker imidlertid ikke i eurozonen og der tages heller ikke skridt hertil i den nye traktat om finansunion.

Hermed vil en finansunion i eurozonen IKKE løse gældskrisen, fordi den ikke løser det grundlæggende problem med dybe uligheder, hvad angår produktivitet og konkurrencekraft. Den finanspolitiske union skal kun gennemtrumfe en voldsom besparelspolitik i Sydeuropa, som imidlertid dræner væksten i de Sydeuropæiske lande og dermed forhindrer disse i at oparbejde det nødvendige overskud til at reducere underskuddene og betale gælden tilbage.¹¹ Selvfølgelig skal gælden betales tilbage, men det løses ikke uden investeringer og vækst og jobskabelse i Sydeuropa, men midlerne hertil kan kun komme fra en omfordeling fra Nordeuropa og navnlig Tyskland og gennem vækst-, investerings- og jobskabelsespolitik i Sydeuropa.

Men dette lægger den nye traktat ikke op til, tværtimod vil den gennem krav om "gældsbremse" institutionalisere en stram, monetaristisk finanspolitik i gældslandene, hvorved EU – landene får endnu sværere ved at investere i konkurrencekraft, vækst – og jobskabelse samt ved at modvirke lavkonjunkturer.

Ved at fastholde den eksisterende, kriseskabende ulige fordeling af fordele og ulemper ved euroen og ved tværtimod gennem ensidige besparelser at forstærke den økonomiske nedtur i Sydeuropa vil den ny eurotraktat ikke på sigt løse gældskrisen, men lægge kimen til nye kriser.

Finansspekulanter tilfredsstilles ikke.

Det vil for det andet heller ikke lykkes den nye eurotraktat og finansunion at standse stormen fra "finansmarkederne" og stille dem tilfreds.

¹⁰) Jf. ¹⁰ Jf. Beach, Derek: Tyskland skyld i eurokrisen. Politiken 24/11-11.

¹¹) Jf. Mogensen, Lars Trier: I lommen på banditter i habitter. Politiken 9/12-11.

Finanskrisen i 2008 gav ellers en lektion i, hvor undergravende en "fri" ukontrolleret "finanssektor" er samfundsøkonomierne og den økonomiske politik. Finanskrisen skyldtes ikke mindst en neoliberalistisk økonomisk politik stadige liberalisering af finanssektoren, der førte til voldsom bankcentralisering og opkomsten af store kapitalfonde, hvis løsslupne spekulation boblede ud af kontrol. Da krisen var en kendsgerning påtog navnlig borgerlige regeringer sig de gigantiske gældsforpligtelser fra de krakkede eller lukningstruede banker, men påførte hermed det offentlige og dermed borgerne regningen fra finanskrisen i de kommende mange år.¹² I EU er den anden side af gældskrisen også, at de store europæiske banker stod i kø for at låne penge ud til de sydeuropæiske lande.¹³

Selvom man siden i både USA og EU har øget opsynet med og kapitalkravene til den finansielle institutioner, er der langt fra taget effektive skridt til at bringe finanssektoren under kontrol. Tværtimod har vi en finanssektor, hvor store banker og fonde for kortsigtet profit spekulerer ihærdigt mod staternes forsøg på at bringe den økonomiske krise under kontrol.¹⁴ De tiltrækkes som hajer til lande, der viser tegn på svaghed og spekulerer så i stigende renter og faldende kurser på statsgælden og driver hermed EU – staterne ud i den ene redningsaktion efter den anden.¹⁵

Dette problem vil heller ikke blive løst med den nye eurotraktat, som ikke bringer "finanskapitalen" under den nødvendige kontrol, men tværtimod fortsat lægger op til at imødekomme bankernes og fondenes afpresningspolitik.

På bekostning af velstand og demokrati.

Det vil for det tredje endelig ikke lykkes den ny Europagt at stabilisere økonomien og de sydeuropæiske samfund.

Den vil ikke stabilisere økonomien, fordi den ikke retter op på den skæve fordeling af fordele og ulemper ved euroen, fordi den tværtimod bremser den nødvendige vækst-, produktivitets og jobskabelsespolitik og fordi den ikke imødegår bankers og fondes fortsatte afpresningspolitik.¹⁶

Dermed vil gældskrisen humpe videre fra land til land og fra "rentekrise" til "rentekrise". Samtidig med at arbejdsløsheden og virksomhedernes forsigtighed med investeringer, bankernes lånetilbageholdenhed og de offentlige besparelser sender økonomien i hele EU, men især i eurozonen på nedtur. Da gældskrisen ikke vil blive løst, men trække i langdrag truer hermed i de nærmeste år en egentlig recession og derefter mange års lavvækst.

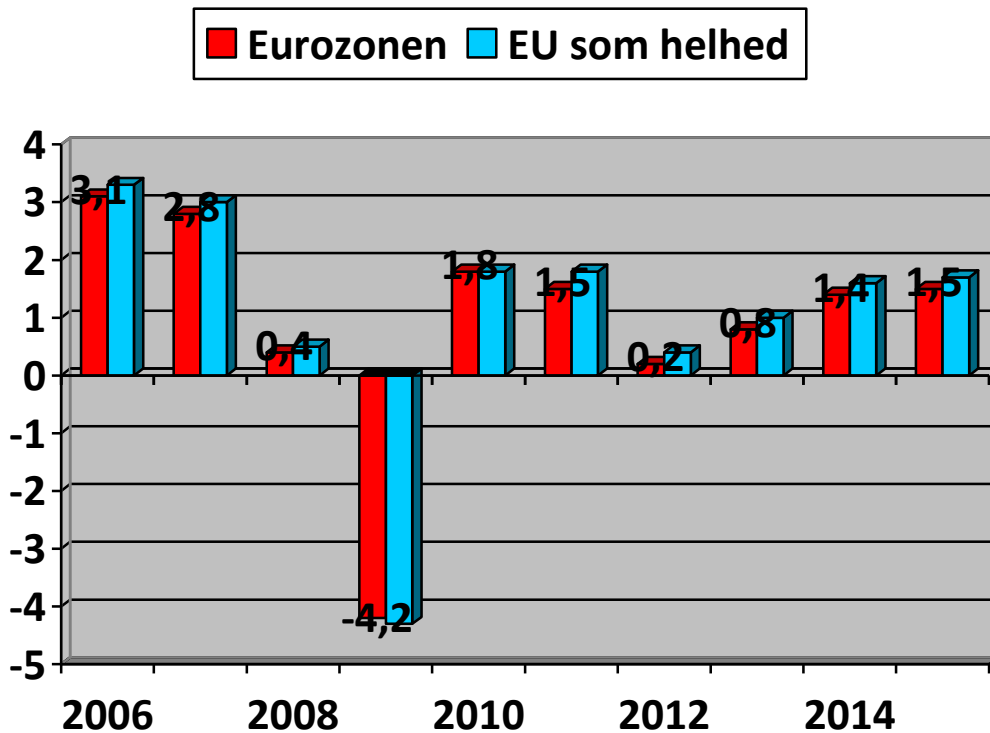
¹²) Jf. Mogensen, Lars Trier: Foran anførte værk.

¹³) Jf. Knudsen, Helge: Gældskrisen er en eurokrise. Arbejderen 1/12-11.

¹⁴) Jf. Lundkvist, Anders: Økonomisk ansvarlighed. 22/11-11.

¹⁵) Jf. Jackson, Ross: Euroen – en ulykke, som ventede på at ske.

¹⁶) Jf. Lund, Henrik Herløv: EU's redningsplan. Rapport.

Figur: BNP vækst i eurozonen og EU som helhed 2007 til 2015 (2012 – 2020 skøn)¹⁷

Dermed tegner sig også konturerne af en videre social og politisk krise i eurozonen. For uden omfordeling og vækstpolitik efterlades kun en vej frem for de gældsramte lande: En voldsom såkaldt "intern devaluering" bestående i en neoliberalistisk økonomisk politik med løn-, dagpenge- og pensionsnedskæringer samt omfattende forringelser af offentlige ydelser indenfor sundhed, uddannelse mm.¹⁸

En monetaristisk politik, der skal gennemføres indtil omkostningsniveauerne ad denne vej er bragt tilstrækkeligt langt ned og hvis konsekvenser med andre ord bliver en fremadskridende og vedvarende forringelse af befolkningernes velfærd og levestandard. Men disse drastiske nedskæringer skal pågå i 10 til 15 år før Sydeuropa er definitivt ude af den økonomiske krise, men vil hævet over enhver tvivl til gengæld medføre en voldsom social krise.

Det er endvidere meget svært at se, at denne politik kan gennemføres politisk. Vi har allerede set regeringer falde i Irland, Portugal, Grækenland, Spanien og Italien. Indsættelsen af "teknokratregeringer" i

¹⁷) Kilder: Folketingets EU – oplysning – BNP vækst, EU – kommissionen: Efterårsprognose 2011 – 2013, Hakon Reder: Nulvækst truer euroland i to, Børsen 15/8-11 og Hakon Redder: Recession truer uanset ny EU – traktat, Børsen 9/12-11.

2013 til 2015 er eget skøn,

¹⁸) Jf. Christiansen, Jeppe: Eurozonen er blevet en spændetrøje for gældslandene. Politiken 23/11-11.

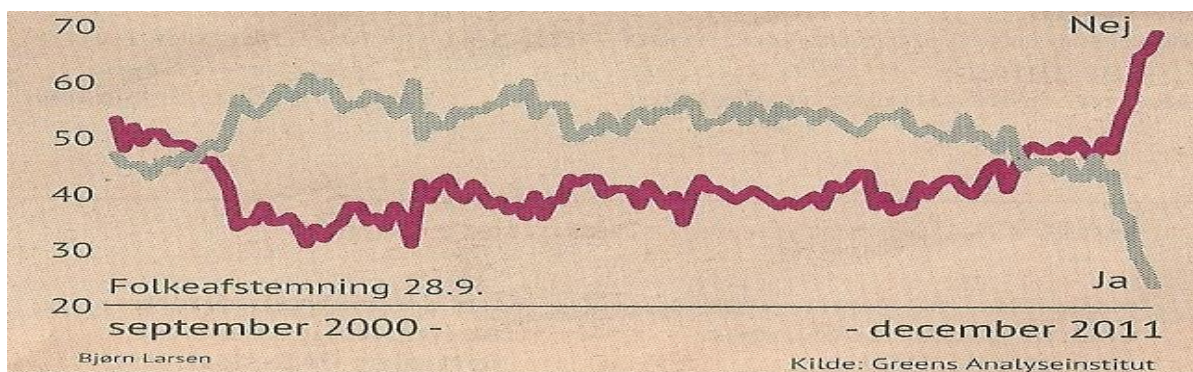
Grækenland og Italien ledet af EU – embedsmænd er symptomatisk for, at centraliseringen mod gældskrisen koster i lokalt demokrati.¹⁹ Og med den nye euozonetraktat vil yderligere magt blive samlet hos "Frankfurtergruppen" på bekostning af befolkningernes indflydelse gennem de nationale parlamenter. Der er dermed stor risiko for at den ny eurozonetraktat ikke bare indebærer fortsat økonomisk, men også tiltagende politisk og demokratisk krise.

Tilmed synes de valgte løsninger i høj grad at være dikteret af ensidige tyske økonomiske interesser²⁰ og herigennem af en ensidig neoliberalistisk økonomisk tilgang. Det kan i længden ikke undgå at skabe national og politisk opposition mod EU – projektet.

Danmark og euroen: Kikkerten sættes for det blinde øje.

Det gælder også i Danmark. Et stort flertal i befolkningen er præget af vel forståelig skepsis overfor euroen. synes den politiske og fagøkonomiske elite i Danmark uantastet af krisen i sin bekenden sig til euroen.

Figur: Dansk euromodstand.²¹

Man erkender, at en tilslutning hertil må vente på grund af den folkelige skepsis. Men man venter kun på den rette lejlighed til at melde Danmark ind uden i videre grad at reflektere over, om euroen dybest set er præget af for grundlæggende problemer eller om de valgte løsning faktisk løser gælds – og kriseproblemerne i EU generelt og om deltagelse heri dermed vil være godt for dansk økonomi, dansk velfærd og dansk folkestyre?

Samme "sætten kikkerten for det blinde øje" præger i øvrigt også den stædige kobling af kronen til euroen, hvor Danmark har sat sig mellem to stole, idet man hverken har indflydelse på eurozonens økonomiske politik, men til gengæld har fået den negative konkurrence – og eksport effekt fra den stærke euro. I

¹⁹ Jf. Mogensen, Lars Trier: Foran anførte værk.

²⁰) Jf. Reeger, Troels: Små lande mister indflydelse i EU. Information 23/11-11. og jf. Jarlner, Michael: Det europæiske demokrati er i krise. Politiken 10/11-11

²¹) Kilde: Børsen 12/12-11.

modsatning til Sverige, der med flydende valutakurs, har fået en stærk konkurrenceevne og et kraftigt eksportopsving.²²

Hvad er alternativet?

Men hvad er alternativet vil nogen givet spørge? For Danmark er alternativet for så vidt lige til. Euroen er i den nuværende udformning præget af så grundlæggende svagheder, at den risikerer at skabe mere krise end den løser, og dermed bør Danmark selvsagt blive uden for euroen. Der er ingen grund til at invitere sig selv ind i problemer – endsige knytte Danmark til en liberalistisk politik, der vil indskrænke dansk økonomiske råderum og vanskeliggøre en vækstpolitik her i landet.²³

For eurozonen selv er der to muligheder: Når de gældsramte lande ikke for længst har forladt euroen, er det selvsagt, fordi gældsproblemerne nu er blevet så store, at der ikke længere er nogen enkle udveje. At stå alene med gældsproblemerne er selvsagt ikke særligt tillokkende for de gældsramte lande. Men på den anden side risikerer fortsat euro at medføre fortsat økonomisk og politisk krise navnlig i disse lande.

EU og eurozonen har her to mulige udveje: Enten at omfordele fra overskuds - til underskudslande og supplere gældsnedbringelsen med en vækst-, produktivitets og jobskabelsespolitik samtidig med at man bringer finansspekulanterne under kontrol. Fortsætter man bare den nuværende ensidige besparelspolitik, vil det ikke varigt hjælpe – det har vi set før.²⁴ EU vil styre mod recession i de nærmeste år og mod langsigtet lavvækst og høj arbejdsløshed. Tilsat forstærket social og politisk krise, risikerer den anden sandsynlige udvej at være, at euroen og måske hele EU-projektet står i farezonen.

---

²²) f. Lund, Henrik Herløv: EU - gældskrise, euro og europagt. Rapport. www.henrikherloevlund.dk

²³) Jf. Aagard, Charlotte: "Vi er nødt til at følge den nye Europagt", Information 12/11-11.

²⁴) Jf. Lund, Henrik Herløv: EU s plan løser ikke problemerne. Information 3/11-11.